

Verslag van het Symposium 'Nut en Nadeel van Geschiedenisonderwijs: aanzetten voor een nieuw curriculum'

8 juni 2018 in Amsterdam

Aanleiding voor het symposium

Onder de vlag van Curriculum.nu buigen in 2018 negen ontwikkelteams zich over de vraag wat leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs moeten kennen en kunnen. Curriculum.nu is een gezamenlijk initiatief van de Onderwijscoöperatie, PO-raad, VO-raad, AVS, LAKS en Ouders & Onderwijs. In de uitvoering wordt inhoudelijk samengewerkt met SLO. Curriculum.nu is een vervolg op Onderwijs2032.

In juni 2018 leverden de ontwikkelteams de eerste bouwstenen voor een nieuw curriculum. Begin 2018 hadden de teams al een visie opgeleverd. Bij elk tussenproduct kan er vanuit het veld feedback worden gegeven. Het ontwikkelteam Mens & Maatschappij had begin juni echter nog geen concrete uitwerking om op te reageren. Daarom brachten leden van het ontwikkelteam (twee geschiedenisdocenten en een directeur van een basisschool) de eerste aanzetten mee naar het symposium. Het ging om aanzetten voor een beschrijving van zogenoemde 'grote opdrachten': de kern van wat er in het M&M-leergebied geleerd zou moeten worden.

Doel van het symposium

Het symposium werd georganiseerd om het ontwikkelteam M&M tussentijds van feedback te voorzien. Het symposium was bedoeld voor lerarenopleiders geschiedenis, geschiedenisdocenten, leerkrachten en andere betrokkenen bij het geschiedenisonderwijs, zoals uitgevers en educatieve medewerkers van culturele instellingen.

Centrale vragen tijdens het symposium waren:

1. Welke 'opdrachten' kunnen samenhang binnen het leergebied versterken en doen voldoende recht aan de doelen van geschiedenisonderwijs?
 - wat zijn voor en nadelen van de criteria / ontwerpregels die het ontwerpteam van Curriculum.nu hanteert?
 - dekken de voorgestelde opdrachten voldoende de historische kennis, inzichten, vaardigheden en attitudes die je juist met geschiedenisonderwijs wilt ontwikkelen?
 - welke andere opdrachten zouden mogelijk kunnen zijn?
 - maken de opdrachten een goede leerlijn voor opbouwen van historische kennis en vaardigheden mogelijk?
2. Wat is de kern van het historisch perspectief? Welk 'instrumentarium' aan kennis, inzichten en vaardigheden is daarvoor (minimaal) nodig?
3. Hoe kan de aansluiting tussen primair en voortgezet onderwijs en tussen onderbouw en bovenbouw verbeterd worden?
4. Hoe zorg je voor een goede aansluiting bij de interesses en leefwereld van leerlingen en welke opbouw is daarbij van belang?

Organisatie

Het symposium werd georganiseerd door het Meesterschapsteam Geschiedenis van

Vakdidactiek Geestwetenschappen (<https://vakdidactiekgw.nl>), in samenwerking met de VGN (www.vgnkleio.nl) en de afdeling geschiedenis van het Landelijk Expertisecentrum Mens- en Maatschappijvakken (www.expertisecentrum-geschiedenis.nl).

Deelnemers

Er namen in totaal 40 personen deel aan het symposium. Deelnemers aan het symposium waren lerarenopleiders geschiedenis werkzaam aan een pabo (6), lerarenopleiders geschiedenis werkzaam aan een eerstegraads lerarenopleiding (6), lerarenopleiders geschiedenis werkzaam aan een tweedegraads lerarenopleiding (6), geschiedenisdocenten (7), historici werkzaam aan een afdeling geschiedenis van een universiteit (4), leden van het ontwikkelteam M&M (3), medewerkers van SLO (2) en overig (6).

Sprekers

Na een introductie van Carla van Boxtel, hoogleraar Vakdidactiek geschiedenis aan de UvA en voorzitter van het Meesterschapsteam geschiedenis, gaven vier sprekers uit verschillende geledingen van het onderwijsveld een voorzet voor de discussie:

1. Yolande Potjer, docent geschiedenis aan de Iselinge Hogeschool (pabo);
2. Marloes Hülsken, hoofddocent geschiedenis, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (tweedegraads lerarenopleiding);
3. Tim Huijgen, docent geschiedenis aan het H.N. Werkman Stadslyceum in Groningen en vakdidacticus geschiedenis aan de RUG (eerstegraads lerarenopleiding);
4. Ronald Kroeze, universitair docent, Vrije Universiteit.

Foto: Susan Hogervorst

Bevindingen en aanbevelingen

Samenhang versterken

Het is nog onvoldoende duidelijk wat de status van de 'grote opdrachten' per leergebied is. Komen de genoemde 'grote opdrachten' bovenop de vakspecifieke doelen? Gaat het om een inspiratiebron of worden het voorgeschreven thema's? Integratie van vakken of samenhangend onderwijs moet een keuze zijn van scholen en niet de centrale opdracht zijn. Er zijn juist ook vakspecifieke doelen nodig. Wat zijn 'grote opdrachten'? Wat is het verschil met een thema? Docenten kunnen zelf wel thema's kiezen en uitwerken.

De onderliggende visie op het leergebied wordt onvoldoende geëxpliciteerd. Wat is een leergebied en wat is een leergebied M&M? Geef meer voorbeelden bij de beschrijving van de visie en de invulling van het leergebied ('show, don't tell').

Specificeer vooral doelen en kaders. Geef richtlijnen voor stofkeuze. De vakspecifieke doelen komen nu te weinig naar voren. Benoem niet eerst de thema's en dan wat daar aan kennis en vaardigheden bij hoort, maar werk andersom! Eerst dus de beoogde kennis en vaardigheden formuleren.

Er zou meer gewerkt kunnen worden vanuit bestaansverhelderende vragen.

Bestaansverhelderend werken kan vanuit brede M&M-thema's, maar zeker ook vanuit het schoolvak geschiedenis. Geschiedenis is inherent generalistisch: het bestudeert deelgebieden van de samenleving. Historische tijdvakken kunnen in het primair onderwijs ook prima als thema dienen, waar dan aardrijkskunde en natuuronderwijs bij aan kunnen sluiten.

Om de samenhang te versterken kan multidisciplinair denken expliciet als doel worden geformuleerd. Een maatschappelijk verschijnsel of vraagstuk vanuit verschillende disciplinaire perspectieven leren onderzoeken betekent wel dat die disciplinaire perspectieven (vakspecifieke begrippen en vaardigheden) goed onderwezen moeten worden.

In de onderbouw van met name het vmbo bestaat grote variatie ten aanzien van de inrichting van het M&M-onderwijs. De kwaliteit laat vaak te wensen over, ook omdat het leergebied vaak gegeven wordt door docenten die bevoegd zijn in slechts een van de onderliggende vakken (bv. alleen aardrijkskundedocenten). Het leergebied M&M is op dit moment alles behalve goed ontwikkeld. Er wordt vaak onvoldoende voldaan aan de randvoorwaarden voor goed samenhangend onderwijs: bij het ontwikkelen en uitvoeren van vakoverstijgende thema's moet er voldoende expertise zijn op de onderliggende M&M-vakken. Er moeten meer voorbeelden van good practice komen.

Recht doen aan doelen van geschiedenisonderwijs

In de uitwerking wordt gewerkt met stellingen waarin de kern van 'de grote opdrachten' wordt samengevat. Deze zijn echter niet verhelderend. De disciplinaire perspectieven komen niet terug in de uitwerking van de 'grote opdrachten'. Maak duidelijk wat waar zit. Bij de uitwerking van de thema's is de historische dimensie bijna geheel afwezig. Bij het werken vanuit hedendaagse / actuele thema's moet de aandacht voor geschiedenis meer zijn dan 'hoe het vroeger was'. De leerling moet onder andere leren welke historische vragen er gesteld kunnen worden.

Het is niet nodig dat elke 'grote opdracht' *alle* M&M-perspectieven (aardrijkskunde, geschiedenis, economie, maatschappijleer) omvat. Maak duidelijk welke disciplinaire

perspectieven centraal staan en benoem historische denk- en redeneervaardigheden ook als 'grote opdracht'. Vergeet ook niet een vaardigheid als 'je kunnen inleven'.

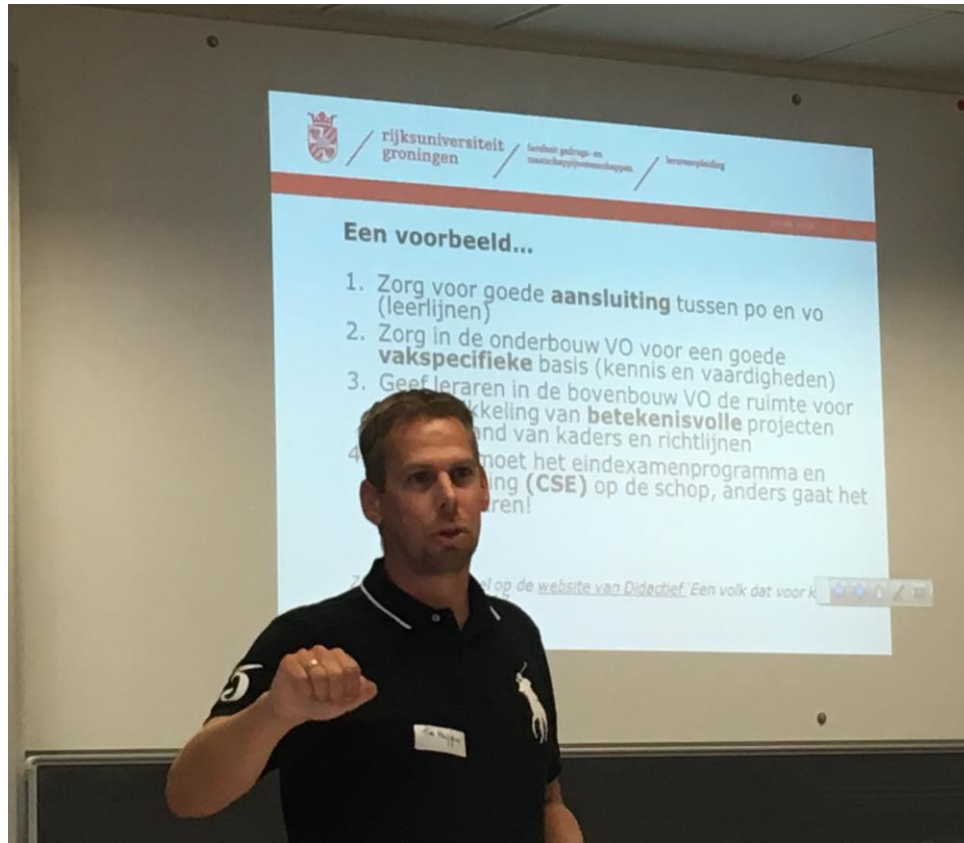

Foto: Susan Hogervorst

Zorg voor een goede opbouw en sluit aan bij mogelijkheden/interesses van leerlingen

Een belangrijk doel van geschiedenisonderwijs is ontwikkeling van historisch tijdsbesef. Dat vraagt om een goede opbouw. Leerlingen moeten kennismaken met tijdvakken (de huidige tien of andere indeling). Dat is te weinig herkenbaar in de uitwerkingen. Tijdens het primair onderwijs maken leerlingen een enorme ontwikkeling door. Daar moet goed bij worden aangesloten.

Benoem duidelijker een leerlijn: van concreet naar abstract en van eenvoudig naar complex. Zie ook de leerlijnen in 'Bij de Tijd 3'. Benut wat er aan uitwerkingen ligt, zoals de kennisbasis voor de lerarenopleidingen, VGN-publicaties (Bij de Tijd 1, 2 en 3), M&M-denkvaardigheden (eerdere SLO-commissie) en werk van geschieddidactisch onderzoekers.

Leerlingen zouden meer ruimte moeten krijgen om zich te verdiepen in historische onderwerpen die zij zelf interessant vinden. Om dat te kunnen doen moeten zij over voldoende historische (onderzoeks)vaardigheden en basiskennis beschikken.

Samenhang tussen de verschillende leergebieden

Geschiedenisonderwijs moet niet teveel opgesloten worden in een leergebied M&M. Er zijn vanuit geschiedenis ook belangrijke en interessante verbindingen mogelijk met literatuur, cultuur, taal of natuurkunde.

De clustering van vakken in het primair onderwijs is anders dan in het leergebied M&M van Curriculum.nu: wereldoriëntatie omvat aardrijkskunde, geschiedenis en natuuronderwijs.

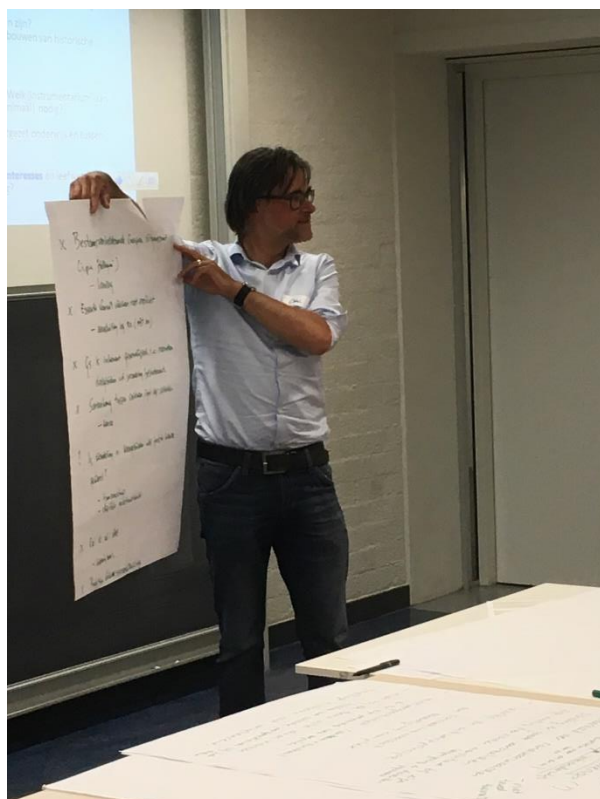

Foto: Susan Hogervorst

Vervolg

De leden van het ontwikkelteam werken komende tijd verder aan de bouwstenen voor het M&M-curriculum. Eind 2018 – als het ontwikkelteam met een verdere uitwerking komt – zal een vervolgbijeenkomst worden georganiseerd.